

Michał ŻMUDA

Obchody 100-lecia odzyskania niepodległości przez Polskę w Wadowicach

Mijający już 2018 r. jest szczególny z uwagi na 100. rocznicę odzyskania niepodległości. W całym kraju zaplanowano tysiące wydarzeń, wystaw, akademii, mszy, koncertów oraz rekonstrukcji historycznych i happeningów. Jak świętowała tę wyjątkową rocznicę Gmina Wadowice prezentuje poniższe kalendarium.

MARZEC

15 marca

Muzeum Miejskie w Wadowicach w ramach cyklu „Wadowickie Spotkania z Historią” zorganizowało wykład dr. Andrzeja Małysy pt. „Legioniści Józefa Piłsudskiego na Ziemi Wadowickiej w 1915 r.”. Prelegent opowiedział o przemarszu przez miasto legionistów I Brygady pod dowództwem brygadiera Józefa Piłsudskiego. Przedstawił wydarzenia z drugiej połowy stycznia 1915 r., kiedy to na trasie przemarszu legionistów na leża zimowe do Kęt, znalazły się Wadowice i inne miejscowości powiatu wadowickiego, m.in.: Chocznia, Inwałd i Andrychów. Spotkanie z historykiem zapoczątkowało wadowickie obchody 100. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości.

KWIECIEŃ

12 kwietnia

Gośćmi kolejnego spotkania z cyklu „Wadowickie Spotkania z Historią” – „Historia nicią szyta” były mieszkanki Jaroszwic, które zaprezentowały lokalny strój ludowy i opowiedziały o tradycji regionalnego ubioru oraz jego roli i znaczeniu dla utrzymania lokalnej tożsamości kulturowej i narodowej. Spotkanie poprowadził dr Konrad Meus.

20 kwietnia

W związku z organizacją Dnia Ziemi oraz rocznicą 100-lecia Niepodległości wzdłuż ulicy Marszałka Józefa Piłsudskiego w Wadowicach mieszkańcy miasta, a wśród nich dzieci z Przedszkola Publicznego nr 1 w Wadowicach, uczniowie Szkoły Podstawowej w Jaroszwicach i Szkoły Podstawowej nr 2 w Wadowicach oraz radni miejscy na czele z wiceburmistrz Ewą Całus wspólnie uczestniczyli w akcji sadzenia 100 drzew na stulecie niepodległości. Przy alei postawiono pamiątkowy kamień z tabliczką informującą o tym przedsięwzięciu.

MAJ

2 maja

Młodzieżowa Rada Miejska z okazji Dnia Flagi zorganizowała na Stadionie MKS „Skawa” Wadowice bieg „Sto na sto. Biało-czerwona sztafeta”. Zawodnicy startowali parami, jeden w białej, a drugi w czerwonej koszulce. Każda para miała do pokonania jedno okrążenie wokół boiska, po czym przekazywała pałeczkę kolejnym startującym. Tak utworzyła się biało-czerwona sztafeta. Pierwsi zawodnicy wystartowali o godzinie 11:11 – tak nawiązano do 11 listopada.

11-12 maja

Do Wadowic zawitało Muzeum Armii Krajowej z mobilną wystawą prezentującą pamiątki i dokumenty dotyczące Akcji „Burza” przeprowadzonej w 1944 r. przez AK. Podczas dwudniowego pikniku historycznego jego uczestnicy mogli wziąć udział w wielkoformatowej grze edukacyjnej i podziwiać pokazy grup rekonstruktorskich. Zainteresowani historią II wojny światowej podziwiali repliki broni, a także unikatowe zdjęcia. Pracownicy Muzeum AK zachęcali wadowiczian do przekazywania pamiątek i świadectw z wydarzeń związanych z działalnością Armii Krajowej. Materiały te uzupełnią interaktywną mapę, prezentującą aktywność AK w Małopolsce.

16 maja

Grupa studentów ASP z Krakowa i Gdańska pod okiem artysty Marcina Kowalika przez 7 dni malowała patriotyczny mural na ścianie Domu Pomocy Społecznej przy ulicy Pułaskiego w Wadowicach. Organizatorem tego przedsięwzięcia było Starostwo Powiatowe w Wadowicach.

19 maja

Już od wielu lat Muzeum Miejskie w Wadowicach koordynuje „Noc Muzeów” w powiecie wadowickim. W tym roku jej tematem przewodnim było odzyskanie niepodległości. W klimat wydarzeń sprzed stu lat wprowadzali m.in. rekonstruktorzy jednostek wojskowych, które walczyły w czasie I wojny światowej, prezentując ryszunek i uzbrojenie z epoki. Szczególnym zainteresowaniem cieszyło się spotkanie z rekonstruktorką międzywojennego Przysposobienia Wojskowego Kobiet. Natomiast zwiedzaniu stałej wystawy „Wadowice – miasto, w którym wszystko się zaczęło” towarzyszyła gra miejska „Drogi do Niepodległej”. Dodatkową atrakcją była gra typu „escape room”, osadzona w realiach wydarzeń z okresu międzywojnia, a prowadzona przez wolontariuszy Wadowickiego Centrum Kultury z wykorzystaniem ekspozycji muzealnej i eksponatów z muzealnego archiwum.

LIPIEC

11 lipca – 16 września

Z okazji setnej rocznicy uzyskania przez Polki praw wyborczych Muzeum Miejskie przygotowało wystawę plenerową pt. „Kobiety u nas i na szerokim świecie”¹.

---

¹ Więcej o wystawie plenerowej na stronie 258.

SIERPIEŃ

5 sierpnia

Starostwo Powiatowe w Wadowicach zorganizowało niedzielny piknik wojskowy. Impreza rozpoczęła się mszą świętą w Bazylice Ofiarowania NMP, po której uczestnicy przeszli pod Pomnik 12 Pułku Piechoty przy ulicy Lwowskiej. Uczestnikom pochodu przewodziła asysta honorowa 8 Bazy Lotnictwa Transportowego z Balic i 18 Batalionu Powietrznodesantowego z Bielska-Białej. Pod pomnikiem delegacje złożyły kwiaty, odczytano Apel Pamięci, a następnie oddano salwy honorowe w hołdzie poległym. Uczestnicy pochodu nieśli 100-metrową flagę Polski. Kolejną częścią pikniku były atrakcje przygotowane na stadionie miejskim. Największym zainteresowaniem cieszył się transporter opancerzony „Rosomak”. Wielu mieszkańców obejrzało skoki spadochroniarzy z Aeroklubu Bielsko-Bialskiego, którzy wyskoczyli z biało-czerwonymi flagami, flagą powiatu i biało-czerwoną flarą z samolotu szkolno-treningowego Cessna 172. Swój występ zaprezentował też wadowiczanie Łukasz Świrk znany jako „Człowiek Flaga”. Zebrani na stadionie mogli zobaczyć i wysłuchać Wojskowej Orkiestry z Dębina. Dla najmłodszych przygotowano tor małego terytorialsa, wykonany przez OT Granit Wadowice oraz szereg innych zabaw zorganizowanych przez wadowickich harcerzy. Podczas pikniku zaprezentowano też rekonstrukcję historyczną „Wrzesień’39” z udziałem mieszkańców powiatu. Na koniec odbył się mecz „Biali vs. Czerwoni”, w którym wygrała Skawa Wadowice, pokonując drużynę Zaskawianki.

15 sierpnia

Podczas święta Wniebowzięcia NMP oraz święta Wojska Polskiego na wadowickim rynku (Pl. Jana Pawła II) odbył się Koncert Niepodległościowy. Na scenie wystąpili jedni z najciekawszych obecnie młodych artystów polskiej sceny muzycznej: Krzysztof Zalewski oraz Monika Brodka.

WRZESIEŃ

8 września

Wadowicka Biblioteka Publiczna po raz kolejny zaprosiła do wspólnego Narodowego Czytania. Z racji obchodów odzyskania niepodległości przybrało ono nową formułę. Oprócz *Przedwiośnia* Stefana Żeromskiego – tegorocznej lektury, czytano także 44 teksty zebrane w Antologii Niepodległości, która zawiera powstałe na przestrzeni wieków utwory, zaliczane do kanonu polskiej literatury patriotycznej.

15 września – 17 października

W ramach projektu, który w setną rocznicę uzyskania przez Polki praw wyborczych miał zwrócić uwagę na miejsce i rolę kobiety we współczesnym świecie, Muzeum Miejskie zaprezentowało wystawę czasową pt. „Niedzisiejsze bohaterki”². Poświęcona siedmiu wyjątkowym

---

² Więcej o wystawie na stronach 258-260.

wadowiczankom ekspozycja była kontynuacją plenerowej wystawy „Kobiety u nas i na szerokim świecie”.

15-16 września

Podczas Europejskich Dni Dziedzictwa, które w 2018 r. odbywały się pod hasłem „Niepodległa dla wszystkich”, Muzeum Miejskie zaprosiło na bezpłatne zwiedzanie wystawy stałej „Wadowice – miasto, w którym wszystko się zaczęło” oraz czasowej ekspozycji „Niedzisiejsze bohaterki”. Zwiedzający mogli także wziąć udział w grze terenowej pt. „Wadowickie drogi do niepodległości”.

24-28 września

W ostatni tydzień września pracownicy Muzeum Miejskiego przygotowali dla uczniów szkół podstawowych wyjątkowe warsztaty pt. „Dawne sztambuchy – dzisiejsze blogi” połączone ze zwiedzaniem wspomnianej wyżej wystawy. Podczas spotkania uczestnicy poznawali sekrety starych pamiętników i sami wykaligrafowali pamiątkowy wpis.

PAŹDZIERNIK

13 października

Muzeum Miejskie zaprosiło wszystkich miłośników historii Wadowic na spacer po mieście z dr. Konradem Meusem, historykiem regionu, wykładowcą Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. Uczestnicy spotkali się o godz. 15.00 na dziedzińcu klasztoru karmelitów, skąd, wysłuchując opowieści o wydarzeniach związanych z tym miejscem i jego mieszkańcami, wyruszyli w trzygodzinną podróż po miejscach w Wadowicach, które miały związek z wydarzeniami lat Wielkiej Wojny i odzyskania upragnionej wolności.

24 października – 7 listopada

W Muzeum Miejskim zaprezentowano wystawę pt. „Rok 1918. Odzyskanie Niepodległości”. Ekspozycja została przygotowana przez Ośrodek KARTA w ramach projektu „Nieskończenie Niepodległa”, w który zaangażowane było wadowickie muzeum³. Wystawa, która powstała w oparciu o starannie wyselekcjonowany materiał źródłowy oraz najciekawsze zdjęcia i elementy graficzne, przedstawiała najważniejsze wydarzenia rozgrywające się na ziemiach polskich w ostatnim roku Wielkiej Wojny wraz z ich kluczowym dopełnieniem – odrodzeniem państwa polskiego.

20 i 27 października

Wadowickie Muzeum Miejskie zorganizowało warsztaty epistolograficzne dla wadowiczank. Ich celem było teoretyczne i praktyczne przygotowanie uczestników do napisania listów, które – miejmy nadzieję – odczytają mieszkańcy naszego miasta za 100 lat. Tę wyjątkową korespondencję przedstawiającą punkt widzenia wadowiczank na współczesność, wolność i patriotyzm,

---

³ Więcej o wystawie na stronach 262-263.

postanowiono umieścić w specjalnej wadowickiej „kapsule czasu”. Zajęcia poprowadzili: Marcin Witkowski z Muzeum Miejskiego i dr Anita Całek z Katedry Komparatystyki Literackiej UJ, którzy nie tylko wprowadzili w arkana epistolografii, ale także przedstawili wizję „człowieka przyszłości” we współczesnej literaturze.

30 października

Tuż przed narodowym świętem Urząd Miejski wydał mapkę *Śladami niepodległości po Gminie Wadowice*. Kartograficzne opracowanie tematyki niepodległościowej zostało wykonane przez Wydział Obsługi Ruchu Turystycznego Urzędu Miejskiego w Wadowicach przy konsultacji z Muzeum Miejskim w Wadowicach. Na bezpłatnie rozdawanej mapce znalazły się oznaczenia miejsc związanych z historią Polski i regionu oraz postaciami, które przyczyniły się do wolności naszej Ojczyzny.

LISTOPAD

3 listopada

Towarzystwo Miłośników Ziemi Wadowickiej zaprosiło do Czytelni Mieszczańskiej (ul. Krakowska 8) na konferencję historyczną pt. „Wadowic drogi do wolności” oraz otwarcie wystawy „Obrona Lwowa w listopadzie 1918”. Program konferencji niepodległościowej obejmował trzy tematy: 1. „Harcerstwo u progu Rzeczypospolitej”, 2. „Transformacja ustrojowa w 1989”, 3. „U progu Niepodległości”. Ważnym punktem tego spotkania był również wernisaż wystawy, podczas którego krotki wykład wygłosił wybitny znawca tematyki kresowej – prof. Stanisław Sławomir Nicieja, autor m.in. książek z serii „Kresowa Atlantyda. Historia i mitologia miast kresowych”.

5-10 listopada

Na tydzień przed głównymi obchodami święta 11 listopada w Muzeum Miejskim w Wadowicach odbyły się spotkania edukacyjno-warsztatowe dla młodzieży ze szkół podstawowych i średnich pt. „Zapomniana listopadowa tradycja”. Podczas warsztatów przybliżono uczniom obchody listopadowego święta, zwłaszcza zwyczaj uroczystego dekorowania okien i balkonów, zapoznano ich z okolicznościami i przyczynami odzyskania niepodległości przez Polskę w 1918 r. Uczniowie wykonali także własne patriotyczne ozdoby.

7 listopada

W budynku Muzeum Miejskiego odbył się wernisaż wystawy będącej wynikiem konkursu plastycznego pt. „Wolność – kocham i rozumiem”. W konkursie wzięło udział 118 prac, które oceniano w trzech kategoriach wiekowych. Jury nagrodziło i wyróżniło te, które najpełniej realizowały zamysł konkursu, cechowały się oryginalnością w ujęciu tematu oraz posiadały wysokie walory artystyczne. Wszystkie zakwalifikowane prace zostały wyróżnione udziałem w wystawie pokonkursowej, którą można było oglądać w Muzeum do 16 listopada.

9 listopada

U progu Narodowego Święta Niepodległości wadowickie Stowarzyszenie Absolwentów Liceum Ogólnokształcącego im. Marcina Wadowity zorganizowało konferencję wokół książki – publikacji naukowej pt. „*Idziemy w ostatni boj życia*”. *Spoleczność wadowickiego Gimnazjum w drodze do Niepodległej*. Konferencję poprowadził dr Konrad Meus, a rozpoczęła się ona występem Chóru Państwowej Szkoły Muzycznej I i II stopnia w Wadowicach oraz recytacją wierszy w wykonaniu uczennicy I Liceum Ogólnokształcącego im. M. Wadowity.

W Muzeum Miejskim rozpoczął się cykl otwartych warsztatów pt. „W barwach biało-czerwonych”, podczas których wykonywano tradycyjne kotyliony dla mieszkańców Wadowic. Nagrany przez pracowników muzeum film z instrukcją wykonania ozdób został także zamieszczony w serwisie internetowym youtube.

Tego samego dnia w ramach obchodów narodowego święta w Wadowickiej Bibliotece Publicznej odbyło się spotkanie autorskie z Kazimierzem Szymeczko – polskim pisarzem, autorem kilkunastu książek dla dzieci, w tym opowiadań historycznych, m.in.: *Tajemnica jednej nocy*, *Czworo i kości*, *Wywrotka*, *A to historia!*, *Zdarzyło się w Polsce*. *Piastowskie orły*.

10 listopada

W sobotę został zorganizowany „Niepodległościowy Bieg Przelajowy Służb Mundurowych”. W tym wydarzeniu wzięli udział zarówno policjanci z powiatu wadowickiego, jak i funkcjonariusze Służby Więziennej w Wadowicach oraz Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej. Bieg obejmował dystans 2 x 1918 metrów i odbył się na lokalnych drogach Gorzenia Górnego.

11 listopada

Uroczyste obchody Święta Narodowego rozpoczęły się mszą świętą za ojczyznę o godz. 10:00 w kościele Świętego Piotra Apostoła. Po mszy poczty sztandarowe uformowały pochód i wspólnie z mieszkańcami przemaszerowały pod pomnik Żołnierzy 12 Pułku Piechoty, by przy akompaniamencie orkiestr dętych OSP Klecza oraz OSP Choczni złożyć kwiaty i oddać hołd walczącym za Ojczyznę. Przemarsz ulicami naszego miasta miał w tym roku rekordową frekwencję. Zgromadzeni przy pomniku i mieszkańcy będący na rynku włączyli się w ogólnopolską akcję i w samo południe zaśpiewali hymn państwowy. Po zakończeniu części oficjalnej od godz. 12:30 na Placu Jana Pawła II trwał piknik patriotyczny organizowany przez Urząd Miejski w Wadowicach. Mieszkańcy obserwowali pokazy musztry paradnej i sztuk walki w wykonaniu uczniów klas mundurowych ZDZ Wadowice, a następnie skorzystali z poczęstunku składającego się ze specjałów kuchni galicyjskiej, wspólnie gotowanych z Robertem Makłowiczem. Istotnym elementem tegorocznych obchodów był wielki tort na stulecie, krojony przez wiceprzewodniczącą Rady Miejskiej Marię Zadorę oraz uroczyste zamknięcie wadowickiej kapsuły czasu, w której

umieszczono najróżniejsze pamiątki dla przyszłych pokoleń. Wśród skarbów i ciekawostek znajdujących się w kapsule znalazły się między innymi: „sto zdjęć na 100-lecie Niepodległości”, albumy dokumentujące historię naszego miasta, mapy i foldery, przewodnik po Muzeum Domu Rodzinnym Jana Pawła II, seria okolicznościowych znaczków pocztowych. Nie zabrakło też przepisu na kremówkę od Cukierni Wadowice oraz pamiątek od mieszkańców: zdjęć, aktualnych lokalnych gazet, płyt CD i listów napisanych przez dzieci.

O godz. 16:00 w sali teatralnej Wadowickiego Centrum Kultury miał miejsce wyjątkowy koncert „W domu ojczystym” w wykonaniu dzieci i młodzieży z placówek oświatowych naszej gminy. Program oparty został na utworach, które miały szczególny wydźwięk historyczny, społeczny, kulturalny lub religijny na przestrzeni ostatniego stulecia. W poniedziałek 12 listopada, który został ogłoszony przez Sejm RP i Prezydenta RP dodatkowym dniem wolnym od pracy, w godzinach wieczornych na budynkach użyteczności publicznej (Urząd Miejski, Muzeum Miejskie, Wadowickie Centrum Kultury) zostały zaprezentowane multimedialne prezentacje o wadowickich bohaterach walk o wolność i niepodległość. Wydarzenie zrealizowało Wadowickie Centrum Kultury wspólnie z Krakowską Fundacją Sztuki, Niepodległą, a patronat medialny objęła TVP2.

16 listopada

Muzeum Miejskie zorganizowało spotkanie z Michałem Siwcem-Cielebonem, który wygłosił wykład pt. „Wolności siew. Organizowanie jednostek legionowych w Wadowicach”. Badacz historii regionu i dokumentalista dziejów 12 Pułku Piechoty opowiadał o tym, jak latem 1914 r. wielu wadowiczian zostało zmuszonych do wyruszenia na front. Odziani w mundury cesarsko-królewskiej armii walczyli w szeregach 56 Pułku Piechoty przeciw wojskom rosyjskim pod Bochnią i w pobliżu Jasła, kończąc swój szlak bojowy w 1918 r. na alpejskich przełęczach frontu włoskiego. Do walki garnęli się też młodzi wadowiczanie. Wychowankowie wadowickiego gimnazjum, skauci, członkowie różnych organizacji patriotycznych – to z ich szeregów rekrutował się Batalion Legionów, który wszedł potem w skład II Brygady Legionów.

17 listopada – 31 grudnia

W sali ekspozycyjno-edukacyjnej przy ul. Kościelnej 4 prezentowana była wystawa przygotowana przez Ogólnopolską Grupę Rekonstrukcji Historycznej Przystosowania Wojskowego Kobiet we współpracy z Muzeum Miejskim. Ekspozycja pt. „Dla przeszłości – przywrócić pamięć o przedwojennej Organizacji Przystosowania Wojskowego Kobiet” opowiadała o powstaniu, organizacji i funkcjonowaniu zapomnianego dzisiaj paramilitarnego ruchu, zrzeszającego przed wybuchem II wojny światowej blisko 47 tysięcy członkiń.

18 listopada

W auli domu rekolekcyjnego Domu Pielgrzyma przy klasztorze Karmelitów Bosych w Wadowicach zaprezentowany został spektakl „Czy ją kochasz?” w reżyserii i wykonaniu aktorów

Teatru Młodych im. Rudolfa Warzechy. Widzowie wraz z aktorami, poprzez ograniczoną ilość miejsc i dość nietypowe ułożenie (znoszące tradycyjny podział na widza i aktora) wytworzyli między sobą relacje, które pozwoliły wszystkim zastanowić się nad współczesnym rozumieniem obu tych pojęć. Spektakl miał formę otwartą, w czasie jego trwania wszyscy zgromadzeni, prowadzeni przez nieodłączną towarzyszkę ludzkiego życia – śmierć, przeszli drogę od ostatnich chwil wolnej Rzeczypospolitej po rok 1918, by odpowiedzieć sobie na kluczowe pytanie, dotyczące rozumienia „wolności” po 100 latach od jej odzyskania. Występ Teatru Młodych im. Rudolfa Warzechy można było zobaczyć również w Stryszowie i Kalwarii Zebrzydowskiej.

19-20 listopada

W przestrzeni wystawy poświęconej Organizacji Przysposobienia Wojskowego Kobiet odbyły się bezpłatne warsztaty dla szkół podstawowych prowadzone przez Martę Muranowicz, rekonstruktorę z Ogólnopolskiej Grupy Rekonstrukcji Historycznej PWK. Podczas zajęć uczniowie mogli zapoznać się ze sposobami opatrywania ran, wykorzystania alfabetu Morse’a i spróbować pisania na maszynie.